

Nauka poprzez języki:

promowanie edukacji integrującej,
różnojęzycznej i interkulturowej – nowy
program działań Europejskiego Centrum
Języków Nowożytnych Rady Europy w Grazu

[Waldemar Martyniuk]

Europejskie Centrum Języków Nowożytnych Rady Europy w Grazu (ECML) rozpoczęło realizację swojego nowego programu działań zaplanowanych na lata 2012-2015, zatytułowanego *Nauka poprzez języki: promowanie edukacji integrującej wspierającej różnojęzyczność i interkulturowej*. Nowy program odzwierciedla zarówno misję Centrum, jak i bieżące obszary zainteresowań jego państw członkowskich oraz partnerów w dziedzinie edukacji językowej.

Program opiera się na długoterminowej wizji mającej na celu opracowanie integrujących, różnojęzycznych i interkulturowych podejść pedagogicznych wykraczających poza naukę języków obcych i obejmujących całość umiejętności potrzeb językowych wszystkich grup osób uczących się w procesie uczenia się przez całe życie (w szkole i poza nią). Wizja ta zasadza się na koncepcjach opracowanych niedawno przez Wydział Polityki Językowej Rady Europy i rekomendacjach uchwalonych przez Komitet Ministrów reprezentujący 47 państw członkowskich Rady.

Podejście przyjęte przez ECML – koncentracja na uczących się

Nowy program ECML koncentruje się na osobach uczących się i ich prawie do wysokiej jakości edukacji na wszystkich poziomach. Coraz większe zróżnicowanie językowe i kulturowe współczesnych społeczeństw europejskich sprawia, że odpowiednie zaspokajanie potrzeb wszystkich uczących się w celu wspierania rozwoju ich sprawności językowych i międzykulturowych jest istotne dla zapewnienia dobrobytu i sukcesu indywidualnych osób oraz dla rozwoju całego społeczeństwa. W nowym programie uwzględniono fakt, że dostęp do wysokiej jakości edukacji dla wszystkich jest warunkiem wstępnym rozwoju demokracji w społeczeństwach europejskich. W tym kontekście i zgodnie z długoletnią tradycją prac Rady Europy w dziedzinie kształcenia językowego w programie ECML po raz kolejny nacisk zostanie położony na kluczowy czynnik, siłę sprawczą i podmiot społeczeństw wielojęzycznych, tzn. osoby uczące się. Rozwój społeczeństw i współpracy międzynarodowej na każdym poziomie: społecznym, gospodarczym i politycznym, w dużej mierze uzależniony jest od sukcesu w edukacji wszystkich obywateli na wszystkich etapach życia.

Długoterminowa wizja edukacji językowej ECML bazuje na filozofii Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego, w którym podkreśla się, że poszczególne języki i kultury nie stanowią odrębnych kategorii mentalnych, gdyż kompetencje komunikacyjne rozwija się z wykorzystaniem całości wiedzy i doświadczenia, a języki tworzą wzajemne relacje i interakcje w tym procesie. Nowy program jest otwarty na kształcenie językowe we wszystkich kontekstach i domenach edukacyjnych, z uwzględnieniem języka ojczystego osób uczących się, języka(-ów) nauczania w szkole i innych języków w repertuarze osoby uczącej się.

W nowym programie podkreśla się fakt, że edukacja, ogólnie rzecz biorąc, opiera się na przekazie językowym. Dlatego wszyscy, którzy się uczą, są jednocześnie uczącymi się języka. Na przykład podczas zajęć z historii czy biologii rozwijane są określone

kompetencje językowe. Podczas każdego szkolenia określonych grup zawodowych, czy to elektryków, czy księgowych, rozwija się również sprawność językową. Mając na względzie coraz bardziej zróżnicowane zaplecze kulturowe i językowe uczniów w europejskich szkołach, wiemy przy tym, że język nauczania nie musi być ich językiem ojczystym. W takiej sytuacji należy zwiększyć świadomość, że wszyscy nauczający mogą, czy nawet powinni uważać się za nauczycieli języka – nawet jeśli kształcenie nauczycieli przedmiotów innych niż języki w wielu przypadkach jeszcze tego aspektu pracy pedagogicznej nie obejmuje.

Przesłanki nowego programu

Przesłanki kolejnego programu ECML zostały opracowane we współpracy z pozostałymi jednostkami Rady Europy i uwzględniają następujące kluczowe wnioski sformułowane w procesie konsultacji ECML z jego partnerami¹.

Kontekst i wyzwania:

1. Różnorodność językowa i kulturowa oraz migracje i mobilność to charakterystyczne cechy współczesnych społeczeństw europejskich. Ten fenomen nie powinien być jednak postrzegany jedynie jako przeszkoda lub problem, lecz raczej jako atut i potencjalna korzyść dla społeczeństwa.
2. Spójność społeczna, dialog międzykulturowy, demokratyczne obywatelstwo i dobrobyt gospodarczy to ważne cele, które należy uwzględniać przy budowie bardziej przyjaznej i zintegrowanej Europy.

Implikacje dla osób uczących się:

1. Wszystkim uczącym się przysługuje fundamentalne prawo do nieograniczonego i równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przez całe życie.
2. Uczący się potrzebują odpowiedniego wsparcia w rozwoju swoich kompetencji językowych. Udzielane wsparcie powinno dalej rozwijać wyniesione z domu kompetencje językowe wszystkich uczących się. Jednocześnie uczący się mają rozwijać umiejętności językowe potrzebne do edukacji w danym kontekście.
3. Uczący się o niskim statusie społeczno-ekonomicznym, ze specjalnymi potrzebami oraz których język lub kultura może powodować ich nierówne traktowanie w systemie edukacji, wymagają szczególnej uwagi i wsparcia w rozwijaniu

¹ Przedstawiciele państw członkowskich ECML, konsultanci i koordynatorzy projektów ECML, uczestnicy warsztatów ECML, partnerzy ECML w ramach *Professional Network Forum*, w tym przedstawiciele Wydziału ds. Polityki Wielojęzyczności w Komisji Europejskiej.

umiejętności językowych wymaganych do osiągnięcia sukcesu edukacyjnego w danym kontekście.

Założenia dla wysokiej jakości edukacji opartej na nauczaniu integrującym, różnojęzycznym i międzykulturowym:

1. Edukacja wykorzystuje język jako środek przekazu. Dlatego należy rozwinięte kompetencje językowe stanowią niezbędną podstawę dostępu do wysokiej jakości edukacji i skutecznej nauki.
2. Wysokiej jakości edukacja zapewnia odpowiednie wsparcie dla właściwego rozwoju kompetencji językowych osób uczących się – biegłe posługiwanie się więcej niż jednym językiem jest niezbędne dla skutecznej edukacji i jednocześnie stanowi jeden z istotnych jej rezultatów.
3. Wysokiej jakości edukacja uwzględnia i uznaje własne języki osób uczących się jako ważny element ich skutecznej integracji w edukacji, szczególnie jeśli są to języki mniejszości lub migrantów, co pomaga im stać się pewnymi siebie i odpowiedzialnymi członkami społeczeństwa.
4. Wymagana jest zmiana podejścia i przejście od nauczania i uczenia się języków jako odrębnych, niepowiązanych i tym samym odizolowanych od siebie przedmiotów (szkolnych) do zapewnienia spójnego wsparcia dla rozwoju językowego potencjału uczących się.
5. Skuteczne korzystanie z technologii komunikacyjnych może odgrywać ważną rolę w tej strategii.

Przykłady projektów uwzględnionych w nowym programie ECML

Różnojęzyczne programy nauczania w szkołach (*Plurilingual whole school curricula*)

W ramach tego projektu przeprowadzony zostanie pilotaż i ocena koncepcji polityki szkoły obejmującej wielojęzyczność, międzykulturowość oraz integrację sprawności językowych, w językach większości i mniejszości, regionalnych, związanych z dziedzictwem i językach krajów sąsiadujących. W ramach projektu zostaną opracowane narzędzia pomocne w objaśnianiu, opracowywaniu i wdrażaniu takiej całościowej polityki szkoły w różnych kontekstach w państwach członkowskich ECML.

Programy mobilności na rzecz zrównoważonego, różnojęzycznego i międzykulturowego uczenia się (*Mobility programs for sustainable plurilingual and intercultural learning*)

Projekt ma na celu promowanie rozwoju kompetencji językowych i międzykulturowych w programach mobilności z wykorzystaniem narzędzi opracowanych przez Radę Europy. Powstaną modele scenariuszy nauczania dla praktykantów-nauczycieli i studentów szkół policealnych (kolegiów i szkół zawodowych).

Różnorodność w uczeniu się języka większości (*Diversity in majority language learning*)

Projekt koncentruje się na kształceniu nauczycieli języka większości (np. francuskiego we Francji, polskiego w Polsce). Zamierza pokazać sposoby pedagogicznego wykorzystania różnorodności językowej i kulturowej w klasie. Inicjatywa promuje również współpracę pomiędzy nauczycielami wszystkich języków.

Języki migowe do celów zawodowych (*Signed languages for professional purposes*)

Projekt ma na celu zaproponowanie europejskich standardów w posługiwaniu się językami migowymi w celach zawodowych. W ramach projektu zostaną opracowane definicje poziomu biegłości w posługiwaniu się językiem migowym zgodne z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ), a także wzorcowy zestaw oceny biegłości w posługiwaniu się językiem migowym na poziomie C1/C2, który określa kwalifikacje zawodowych tłumaczy.

Opisywanie sprawności językowej jako wspieranie postępów w obowiązkowej edukacji uczniów z rodzin migrantów i mniejszości (*Language descriptors for migrant and minority learners' success in compulsory education*)

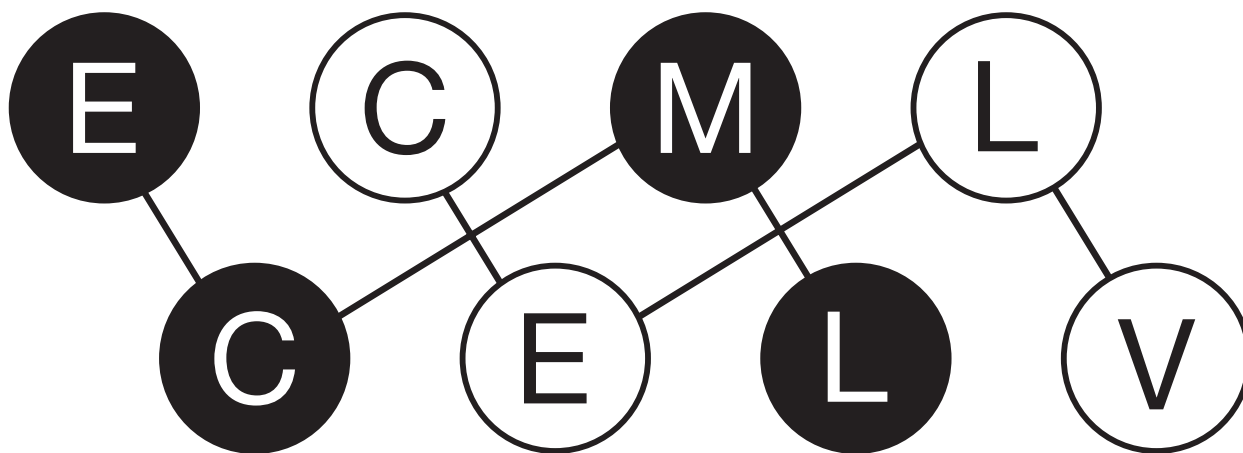
Projekt będzie się koncentrował na kompetencjach językowych potrzebnych do osiągnięcia sukcesu edukacyjnego. Uwzględnienie wymogów językowych w programie nauczania poszczególnych przedmiotów i połączenie ich z poziomami ESOKJ pozwoli określić poziom języka, jaki uczniowie pochodzący z rodzin migrantów i mniejszości powinni osiągnąć w celu skutecznego realizowania obowiązku szkolnego.

Umiejętność czytania i pisania dzięki zintegrowanemu nauczaniu językowo-przedmiotowemu: skuteczna nauka przedmiotów i języków (*Literacies through Content and Language Integrated Learning: effective learning across subjects and languages*)

Celem projektu jest opracowanie skutecznych sposobów wspierania rozwoju umiejętności pisanie i czytanie tekstów specjalistycznych/akademickich w edukacji na poziomie szkoły średniej.

Języki na rzecz jakości korporacji (*Languages in corporate quality*)

W ramach projektu zostaną opracowane sposoby zwiększenia świadomości znaczenia rozwoju i oceny kompetencji językowych w środowisku biznesowym jako zachęty do uznawania wielojęzyczności za ważny element jakości przedsiębiorstwa.

European Centre for Modern Languages / Centre européen pour les langues vivantes / Europäisches Fremdsprachenzentrum

Rozwijanie kompetencji językowych migrantów w miejscu pracy *(Developing migrants' language competences at the workplace)*

Celem projektu jest utworzenie europejskiej sieci wspierającej rozwój zawodowy nauczycieli prowadzących nauczanie języka większości w miejscu pracy wśród pracowników o odrębnym pochodzeniu migranckim lub etnicznym. Zostanie utworzona strona internetowa, która umożliwi nauczycielom z różnych krajów europejskich wymianę doświadczeń i opracowywanie nowatorskich rozwiązań.

Kompetencje różnojęzyczne i międzykulturowe: deskryptory i materiały dydaktyczne (CARAP i NCP) *(Plurilingual and intercultural competences: descriptors and teaching materials (CARAP and NCP))*

Projekt realizowany we współpracy z krajowymi punktami kontaktowymi ECML ma na celu upowszechnianie narzędzi opracowanych w ramach projektu CARAP/FREPA (*A Framework for Pluralistic Approaches to Languages and Cultures*) z myślą o wspieraniu rozwoju kompetencji różnojęzycznych i międzykulturowych u osób uczących się na wszystkich poziomach zaawansowania.

Korzystanie z otwartych zasobów internetowych w celu rozwoju umiejętności dydaktycznych online *(Using open resources to develop online teaching skills)*

Projekt przygotowuje zestaw zintegrowanych zasobów pedagogicznych i technologicznych przeznaczony dla osób zajmujących się nauczaniem języków w tradycyjnym i nietradycyjnym środowisku (np. wolontariusze pracujący z migrantami).

Szczegółowe informacje na temat wszystkich powyższych projektów można znaleźć na stronie: www.ecml.at (zakładka: Programme 2012-15).

Oferta szkoleń i konsultacji ECML dla państw członkowskich

Ten nowy format działalności ECML ma na celu reagowanie na potrzeby państw członkowskich wymagających wsparcia w procesie przemian w edukacji językowej. Oznacza on zacieśnienie współpracy Centrum z ministerstwami i decydentami w państwach członkowskich. Takie adresowane do konkretnych grup odbiorców działania mają na celu zapewnienie wsparcia państwom członkowskim w zakresie:

- rozwiązywania bieżących problemów związanych z kształceniem językowym;
- stosowania edukacyjnych standardów międzynarodowych;
- reagowania na skutki mobilności;
- promowania rozwoju zawodowego nauczycieli języków;
- realizacji reform edukacyjnych;
- wymiany doświadczeń edukacyjnych.

W dłuższej perspektywie wszystkie projekty prowadzone przez ECML zaoferują takie działania wspierające skierowane do określonych grup odbiorców w państwach członkowskich ECML.

[dr Waldemar Martyniuk]

Językoznawca, adiunkt Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; autor podręczników, programów nauczania i testów z języka polskiego jako obcego, sekretarz Państwowej Komisji Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego (2003-4); visiting professor i wykładowca języka i kultury polskiej na uniwersytetach w Niemczech, Szwajcarii i w USA; dyrektor Szkoły Języka i Kultury Polskiej UJ (2001-4); koordynator projektów językowych w Wydziale Polityki Językowej Rady Europy w Strasburgu (2005-6); od roku 2008 dyrektor wykonawczy Europejskiego Centrum Języków Nowożytnych Rady Europy w Grazu (Austria).